

Vystupuje požadavek vysokoškolského vzdělání učitelů. Hlavní referát přednesl Josef Kepřta, jasně se vyslovil pro univerzitní studium učitelů. Čtyřleté vysokoškolské vzdělání bylo požadováno v rezoluci i pro učitele národních škol.

Dále se zde projednávala otázka mravní a občanské výchovy. Závěrečné usnesení se přiklonilo ke stanovisku O. Chlupa: laická morálka měla být zavedena jako samostatný předmět na školy občanské a na vyšší stupeň školy obecné.

I. Jarníková a A. Süssová hovořily o koncepci mateřského školství.

Souběžně probíhala jednání v sekci pro tělesnou výchovu a zdravotnictví a v sekci pro výchovu dorostu.

V sekci osvětové a sociální šlo o poměr učitele a školy k rodině a společnosti. Zdůraznila se nutnost odluky církve od státu a školy od církve. Mnoho si učitelé slibovali od zřizování lidových škol, které měly být budovány podle vzoru severských zemí mimo rámec státních škol.

Na plenárním zasedání podali předsedové sekcí stručné zprávy o jednáních a závěrech svých pracovníků. Účastníci sjezdu se pak odebrali na Hrad, kde byli přijati prezidentem. V krátkém proslovu se T. G. Masaryk dotkl dvou věcí: odluky státu od církve a vysokoškolského vzdělání učitelů. S oběma požadavky vyslovil zásadní souhlas, poukázal však na potíže v jejich provádění.

První sjezd čs. učitelstva byl nesporně významnou událostí v životě naší školy. V otevřených projevech a diskusích se zde vyslovovali přední učitelští pracovníci o nejzávažnějších problémech výchovy a vzdělávání.

Nestor slovenských matematikův, Jur Hronec — ctitel J. A. Komenského a pedagoga

Viera Žbirková

17. mája 1991 si pripomíname 110. výročie narodenia akademika Jur Hronca¹, nestora slovenských matematikův, prvého rektora Vysokej školy technickej na Slovensku, prvého dekana Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave. Pri príležitosti celoštátnej konferencie učiteľov „Komenský a súčasnosť“², významného stretnutia komeniológův z Čiech, Moravy a Slovenska, rozhodla som sa pripomenúť niektoré neznáme doteraz nezverejnené udalosti nasvedčujúce tomu, že i J. Hronec, napriek tomu,

že ťažiskom jeho vedeckého záujmu bola matematika a fyzika, sa veľmi intenzívne, zvlášť v období učiteľského pôsobenia v Kežmarku, Prahe a Brne, zaujímal o pedagogiku.

Nepodceňoval túto vednú disciplínu, ako to dnes u niektorých prírodovedne orientovaných pedagógov badať, veľkú pozornosť venoval osobnosti učiteľa³, metodickým otázkam vyučovacieho procesu, zvlášť matematiky. Poznal názory J. A. Komenského, J. Kvačalu, dielo Výchovoveda pre seminaristov a rodičov S. Ormisa⁴, Baina a ďalších, ktorých vo svojich prácach a prednáškach citoval a interpretoval ich názory.

Pri štúdiu archívnej pozostalosti J. Hronca dnes s odstupom času, zvlášť po viacerých diskusiách s prof. PhDr. A. Čumom, CSc. som ďalej pátrala a analyzovala rukopisy, publikované i nepublikované, pozostalosť v archíve Vysokého učenia technického v Brne, archíve SVŠT v Bratislave a zozbierala som i niektoré doklady nasvedčujúce hypotéze, že J. Hronec nielen že poznal dielo J. A. Komenského, ale mal poznatky i o komeniologickom bádani J. Kvačalu⁵ a v období pražských pobytov v spojitosti s plnením úloh v kolégiu Československého pedagogického ústavu⁶, pri pracovných i priateľských návštevách Miroslava Valoucha (po roku 1919 prezidiálneho sekčného šéfa Ministerstva školstva a národnej osvety v Prahe), tajomníka Jednoty československých matematikov a fyzikov i ďalších vysokoškolských učiteľov matematiky prof. Sobotku, Petra Záviša, popri konzultovaní vedeckých problémov matematickej vedy a metodických otázok vyučovania matematiky diskutovali i o slovenskej kultúre a kultúrnej pomoci Slovensku. Hovorili spolu aj o Jánovi Kvačalovi, v tom čase profesorovi na Univerzite v Dorkate (Jurjeve).

Hronec osobne poznal Kvačalu, vážil si ho ako „najlepšieho znalca J. A. Komenského a jeho spisov, výborného komeniológa na univerzite Komenského v Bratislave“⁷. Hronec mal poznatky o tom, že Kvačala bol „jedným z prvých prijatých profesorov UK. Ponúkli mu odbor cirkevné dejiny, s čím nesúhlasil, pretože chcel prednášať všeobecné dejiny. Nebol teda menovaný.“⁸ Hronec tieto problémy Kvačalu silne citovo prežíval a i po rokoch na konferencii matematikov v roku 1959 sa k spomienke vrátil. Poukázal na metódy práce na univerzite, keď zvýraznil neochotu pozmeniť rozhodnutie, po tom, čo Kvačala odmietol prednášať cirkevné dejiny. Neskôr ako napísal Hronec (čo vyplynulo z osobného rozhovoru s Kvačalom) „by bol súhlasil, ale profesorský zbor filozofickej fakulty ho bez habilitácie nechcel navrhnúť“. M. Valouch ho podporoval, ale nevedel mu pomôcť. Tak sa potom dostal na „evanjelickú fakultu ako riadny profesor“.⁹

Referát prednesený v Prahe na celoštátnej konferencii Jednoty československých matematikov a fyzikov pod názvom „Vzájomné styky Čechov

a Slovákov na poli vedy, najmä v odbore matematiky¹⁰ má veľkú trvalú hodnotu i pre dejiny pedagogiky a komeniológiu. Tu zvýraznil i „veľkú úctu, vzájomnú pomoc a priateľstvo k bratom Čechom i hlboký záujem o kultúrny život bratov Čechov“¹¹. I tieto myšlienky sú dnes aktuálne, poučné, hodné zamyslenia sa i podnetom pre učiteľov zoznamovať študentov s tvorivým odkazom J. Hronca.

Pedagogické názory J. Hronca z českých vysokoškolských učiteľov tohto obdobia silne ovplyvnili najmä stretnutia s Františkom Drtinom¹² a Otakárom Chlupom. O. Chlup nabádal Hronca dokonca „napísať dejiny školstva na Slovensku“¹³. V čase pôsobenia na Jiráskovom gymnázium v Prahe (v šk. roku 1923/24) pomýšľal J. Hronec i na habilitáciu z pedagogiky. Poslal prihlášku prof. Ráthovi na Právnickú fakultu UK v Bratislave, no k habilitácii nedošlo. Po ročnom čakaní si vyžiadal prihlášku späť. Priviedli ho k tomu čiastočne i nedorozumenia zo strany mladších kolegov, ale aj vlastné priznanie „... túto prihlášku som podal aj preto, že na Slovensku nebola ani prírodovedecká fakulta, ani vysoká škola technická a sám som mal obavy, že so svojou matematikou sa nebudem môcť uplatniť“¹⁴.

Z matematiky sa habilitoval v r. 1923 na Karlovej univerzite. Publikoval vedecké práce z matematiky, postupne získaval úctu a uznanie i vo vedeckých spoločnostiach¹⁵ i na vysokých školách v Brne, Košiciach a Bratislave. Matematické metódy využíval i pri skúmaní príčin neúspechov vo vyučovaní matematiky na strednej škole. Vychádzal z elementárnych a samozrejmych vecí, čiže axióm a uplatňoval pre ne zákony a výskumy označených vied. Na principiálnych základoch o učiteľovej osobnosti obsiahnutých v prácach z dvadsiatych rokov (v r. 1928 získal i štátnu cenu¹⁶) zotrval i počas pôsobenia na vysokých školách. Tu formou prednášok¹⁷ pre poslucháčov sa zamýšľal nad špecifickými problémami výchovnej a vyučovacej činnosti vysokoškolského učiteľa.

V náväznosti na J. A. Komenského žiadal jednotnú školu. Veľmi iniciatívne sa zapájal do diskusií a návrhov na uskutočnenie školských reforiem. Na Slovensku otvoril diskusiu o návrhoch na reformu stredného školstva¹⁸. Veľmi aktívne reagoval na reformné snahy k strednej škole počas celej prvej republiky¹⁹ i po roku 1948 až do svojej smrti²⁰. Podieľal sa i na návrhoch reformy štúdia na českej technike, na prípravných prácach Výstavy súčasnej kultúry v Brne (1924).

J. Hronec chcel, aby slovenský národ nebol len národom básnikov a umelcov, ale i národom prírodovedcov a technikov, pretože nechcel pestovať iba vedu, ale chcel na základe exaktného vedeckého poznania formovať osobnosť človeka, a to práve a najmä príslušníka slovenského národného spoločenstva. A v tejto súvislosti treba upozorniť na jeho až fascinujúci dôraz na etickú

stránku výchovy a vyučovania. Mimoriadne zdôrazňoval okrem vedecky poznávacieho a praktického aspektu matematiky aj jej aspekt etický, mravný pri tvorbe charakteru človeka.

Dnes pri príležitosti rozvíjania odkazu J. A. Komenského sa mi žiada zverejniť ešte niekoľko názorov J. Hronca veľmi aktuálnych. Hronec vyslovil pochybnosť o správnosti zaradenia pedagogických fakúlt do zväzku univerzít.

Pri otváraní fakulty, „aj pre samú pedagogickú fakultu by bolo bývalo lepšie a šťastnejšie, keby sa táto fakulta, ako fakulta praktického charakteru, bola samostatne zriaďovala, a nie v súvislosti s univerzitou. Univerzita má určité zvyky, ktoré sú mnohokrát silnejšie, než by boli zákonom stanovené. Ale tieto zvyky hatia zriaďovanie pedagogickej fakulty. Zákon síce dáva možnosť voľného, samostatného zriaďovania pedagogickej fakulty bez toho, že by sa prizeralo k úzu univerzity. Aj pri zriaďovaní pedagogickej fakulty budeme musieť túto možnosť využiť“²¹. Praktickým charakterom fakulty myslel prof. Hronec pedagogicko-profesionálne zameranie prípravy učiteľa z hľadiska jeho úloh vo výchove a vzdelávaní, jeho konkrétnej práce so žiakmi. Táto problematika mu bola veľmi blízka, pretože osobnosťou učiteľa, ako sme už uviedli, sa zaoberal v samostatnej práci a venoval pozornosť aj problematike základného školstva. Z mnohoročnej skúsenosti vyplývali jeho obavy, že sa na univerzite nevytvoria podmienky pre dôkladnú pedagogicko-psychologickú prípravu, prostredie pre formovanie učiteľovej osobnosti z hľadiska jeho konkrétnej práce. Podľa jeho názoru filozofické a prírodovedecké fakulty nepripravujú študentov dostatočne pre ich praktické úlohy. V tom istom prejave Hronec pripomenul: „Každý učiteľ, keď predstúpi pred svojich žiakov, má mať teoretické a praktické poznatky o duši žiaka. Musí vedieť, ako sa má priblížiť duši žiakovej. Musí vedieť duševne zachytiť žiaka a pripútať ho k sebe ... Vhodná osobnosť učiteľova musí sa však vypestovať na vysokej škole a k tomuto vypestovaniu učiteľovej osobnosti sa dostatočne neprizeralo na filozofickej a prírodovedeckej fakulte. I z týchto nedostatkov vznikla pedagogická fakulta. Keď tieto nedostatky budú odstránené, vtedy môžeme očakávať splynutie pedagogickej fakulty s filozofickou a prírodovednou fakultou“²².

Nás sa tieto myšlienky mimoriadne dotýkajú, pretože v Nitre sa uvažuje o vzniku univerzity a jej začlenenie do zväzku s Vysokou školou poľnohospodárskou vytvorením Univerzity sv. Cyrila a Metoda. Pochybujem o správnosti tohto návrhu.

Poznámky:

- ¹ Prof. PhDr. et PaedDr. hc. Jur Hronec, DrSc. (1881–1959), akademik SAV, významný vedec, vysokoškolský učiteľ matematiky na Českej technike v Brne, zakladateľ SVŠT na Slovensku (3× jej rektorom), popredný organizátor pri zakladaní Prírodovednej fakulty UK v Bratislave, vedúci ústavu matematiky Vysokej školy obchodnej v Bratislave (2× jej dekanom), Vysokej školy pôdohospodárskej a lesníckej v Košiciach, prvý dekan Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave, autor prvých vysokoškolských učebníc z matematiky, výrazná osobnosť našich najnovších dejín školstva, matematickej vedy a kultúry.
- ² 25. III. 1991 v Brne na Pedagogickej fakulte Masarykovej univerzity.
- ³ Vyučovanie a vyučovacia osobnosť. Nákladom Spolku profesorov Slovákov, Košice 1923; Učiteľova osobnosť, Praha — Bratislava, SN 1926, Naša škola, zv. 2.
- ⁴ Hronec, J.: Učiteľova osobnosť, Praha — Bratislava, Naša škola, SN 1926.
- ⁵ Žbirková, V.: Jur Hronec pedagóg. Bratislava, SPN 1975, s. 118. Hronec, O.: Rovnica o jednom známom. Východoslovenské nakladateľstvo Košice 1989, s. 66.
- ⁶ Ročenka pedagogická a školská. Praha 1925, roč. 5, za léta 1918–1923. Ústav bol zriadený podľa plánu F. Drtinu uznesením ministerskej rady zo dňa 15. marca 1919 a otvorený 12. mája 1919. Ústav organizoval O. Kádner. Riadil ho do začiatku roku 1922. Rozhodnutím Ministerstva školstva bol roku 1925 zrušený. Ako jediný reprezentant zo Slovenska, okrem A. Štefánka, bol J. Hronec členom.
- ⁷ Hronec, J.: Vzájomné styky Čechov a Slovákov na poli vedy najmä v odbore matematiky. Rukopis vo vlastníctve Pamätnej izby v Gočove. Pozri: Žbirková, V.: Jur Hronec pedagóg. Bratislava, SPN 1975, s. 118. Tiež porovnaj Hronec, O.: c. d., s. 66
- ⁸ Tamtiež.
- ⁹ Hronec, J.: Vlastný životopis. Vo vlastníctve O. Hronca, Košice.
- ¹⁰ Žbirková, V.: c.d., s. 118–119.
- ¹¹ Tamtiež.
- ¹² Po jednom zo stretnutí si zapísal: „Prijal ma veľmi vlúdne a vypytoval sa na školské pomery na Slovensku. Potom sme prešli na základné zásady vzdelávania a ideovosť výchovy. Materialistický a na prírodovede spočívajúci smer vo výchove, ktorý som vypracoval vo svojej knihe, vtedy ešte v rukopise, bol preňho nový a neznámy“. In: Hronský, J.: Vlastný životopis, rukopis. Vo vlastníctve O. Hronca, Košice.
- ¹³ Žbirková, V.: c.d., s. 27
- ¹⁴ Tamtiež, s. 29
1923 doc., 1928 prof.
- ¹⁵ Dop. člen Král. čes. společnosti nauk. Utr. zvol. 1926
Riadny člen Učené společ. Šafárikovy, zvol. 1928
Riadny člen Moravskopřírodovědecké společnosti, zvol. 1936
1953 akademik, SAV; do r. 1956 podpredseda sekcie matematických vied;
1956 DrSc. Napísal 10 väčších publikácií z matematiky, okolo 40 publiko-

vaných vedeckých štúdií z matematiky a pedagogiky. Mnohé štúdie ostali v rukopise.

- 16 Zborník Spolku profesorov Slovákov, roč. VIII, č. 4, s. 126
 Odpis prípisu o udelení štátnej ceny:
 Ministerstvo školství a národní osvěty, č. 159, 821/28-I
 Pánu Jurajovi Hroncovi
 profesorovi čes. vys. školy technické v Brně
 Po výroku jury, jejímiž členy byli A. Jene, J. Muret, F. Řezanina, Dr. J. Uher, J. Vaňura a J. Zeman, uděluji Vám cenu
 1 500,- Kčs
 za spis „Vyučovanie a vyučovacia osobnosť“, jímž jste značnou měrou přispěl k lepšímu pojetí pedagogické praxe a přeji další činnosti Vaší hojně zdaru.
 Za ministra Mlčoch.
- 17 Hronec, J.: Prednáška pri prvom otváraní SVŠT dr. M. R. Štefánika v Turčianskom Sv. Martine 5. XII. 1938. Nepublikovaný rukopis, Pamätná izba Gočovo.
- 18 Žbirková, V.: Juraj Hronec — pedagóg, Bratislava, SPN.
- 18 Hronec, J.: Školská reforma a vládný návrh na organizáciu občianskej a strednej školy. Zborník Spolku profesorov Slovákov. II. časť, s. 97–101
 Hronéc, J.: Listy z Prahy. Zborník Spolku profesorov Slovákov, roč. II., č. 5, s. 197–198
 12. 12. 1928 predniesol návrh o vytvorení samostatného odboru zememeračstva na Českej technike v Brne.
- 19 Hlavné hľadiská reformy rámcového zariadenia nášho školstva. Věstník pedagogický, roč. 7, č. 5–6, s. 168–172.
 Reálka a vysoká škola technická. Věstník pedagogický, roč. 7, č. 8, s. 169–179.
- 20 Franěk, O.: Dějiny České vysoké školy technické v Brně, I. díl, VUT Brno 1969, s. 235.
- 21 Jednotná škola, II., č. 4, s. 155–156.
- 22 Tamtiež.